

BIJLAGE 3: WAAROM INZETTEN OP PARTICIPATIE?

(Van Marcel Moes, Centrum voor Arbeid en Beleid; ontleend aan reader G32 Bouwstenen voor brede participatievisie)

Inleiding

De vraag waarom je als gemeente zou moeten inzetten op participatie heeft een sterke politieke dimensie. Onderstaand zijn motieven voor een inzet op participatie uitgewerkt en onderbouwd met resultaten uit onderzoek. Deze feitelijke informatie kan worden gebruikt om op lokaal niveau de politieke afweging te maken op welke wijze men het participatiebeleid binnen de gemeente wil gaan inrichten. Ook geeft dit overzicht handvaten om schijntegenstellingen tussen politieke motieven te doorzien: soms blijkt vanuit heel verschillende doelstellingen en prioriteiten toch een zelfde beleid rationeel te zijn.

Motieven

Gemeenten kunnen inzetten op participatie om problemen op verschillende niveaus te beantwoorden. We onderscheiden de volgende niveaus:

Het individu

Op individueel niveau kunnen de volgende argumenten worden aangedragen:

- *Het welzijn van individuele burgers wordt bevorderd*
De laatste jaren is in diverse onderzoeken aangetoond dat mensen die kunnen terugvallen op een netwerk van betekenisvolle persoonlijke relaties over het algemeen gezonder zijn en een hoger welzijnsniveau hebben dan mensen die in een sociaal isolement leven¹. Anders gezegd: het bestrijden van sociaal isolement bevordert het welzijn van mensen.
Arbeidsparticipatie blijkt overigens de meest efficiënte vorm van participatie te zijn. Naast economische onafhankelijkheid creëert werk ook een betekenisvol sociaal netwerk, structuur en dagritme².
- *(Intergenerationele) achterstanden kunnen worden teruggedrongen*
Binnen families worden bepaalde voorrechten danwel achterstanden van generatie op generatie overgedragen. Wat men van huis uit meekrijgt in termen van sociale, culturele danwel economische hulpbronnen is een belangrijke determinant voor maatschappelijke ongelijkheid³. Kinderen die door hun ouders worden geholpen bij het volgen van een opleiding, het vinden van een baan, het kopen van een woning, etc. hebben een streepje voor op kinderen die dat geluk niet hebben. Gemeenten kunnen hierop ingrijpen via bijvoorbeeld de leerplichtfunctie, re-integratietrajecten, koopsubsidies, etc.
- *Sociale uitsluiting of isolement kan worden voorkomen.*
Uit grootschalig onderzoek naar de sociale contacten van Nederlanders blijkt dat 6% van de volwassen Nederlanders in een sociaal isolement leeft, dat wil zeggen dat ze een klein netwerk hebben en zich eenzaam voelen⁴. De oorzaken voor een sociaal isolement kunnen worden gevonden in de persoon zelf of doordat de maatschappij groepen in de samenleving uitsluit (sociale uitsluiting).

De wijk of de buurt

Op wijk- of buurniveau kunnen de volgende argumenten worden aangedragen:

- *De sociale cohesie en leefbaarheid in buurten wordt bevorderd*
Door participatie in buurten te bevorderen kan de sociale cohesie en de leefbaarheid worden vergroot. Dit kunnen gemeenten doen door sociale interactie tussen burgers te stimuleren, woningen te verkopen, de zeggenschap over het woongebied te vergroten en sociale cohesie te bevorderen via woningtoewijzing⁵. Sociale interactie kan worden ondersteund door voorzieningen voor ontmoetingen te creëren, zoals een brede school. Naast het bevorderen van de sociale kwaliteit en de leefbaarheid van de buurt heeft deze inzet ook zijn weerslag op de fysieke kwaliteit van een buurt.

---

¹ o.a. Close personal relationships en health outcomes. A key to the role of sociale support, IG Sarason, S Duck (2001)

² Bruggen, A.C. van (2000). 'Social participation and subjective well-being of long-term unemployed: why is paid work so hard to substitute for?'. In: Diener, E. & Rahtz, D.R. (eds.) *Advances in Quality of Life Theory and Research*. Lancaster: Kluwer Academic Publishers.

³ Van generatie op generatie, A.C. Liefboer, P.A. Dykstra (2007)

⁴ Sociaal isolement. Een studie over sociale contacten en sociaal isolement in Nederland. *RP Hortulanus, A. Machielse, L.Meeuwesen* (2003)

⁵ Herstructurering en buurtbeleid: fysiek of social?, Vincent Gruis (2006)

- *De sociale veiligheid wordt bevorderd*
Een onveilige woonomgeving kost geld en vooral ook woongenot van de mensen die in een wijk of buurt wonen⁶. Een onveilige woonomgeving leidt ook tot stress en angstgevoelens als men 's avonds over straat moet gaan. Door in te zetten op participatie en betrokkenheid bij een buurt kan de sociale veiligheid in buurten worden bevorderd. Door groepsvorming wordt een vorm van sociale controle gecreëerd, die een dam kan opwerpen tegen onder andere vandalisme en overlast.

Samenleving

Op het niveau van de samenleving kunnen de volgende argumenten worden aangedragen:

- *Er worden maatschappelijke baten gerealiseerd*
Door participatie te bevorderen kunnen maatschappelijke baten worden gerealiseerd. Hierbij kan gedacht worden aan de bijdrage die mensen ondermeer door gesubsidieerd werk, vrijwilligerswerk en mantelzorg aan de samenleving leveren.
Door gesubsidieerde arbeid kunnen mensen naar vermogen diensten leveren die zij als zij hun volledige loonwaarde zelf zouden moeten verdienen (nog) niet zouden kunnen leveren. Het groenonderhoud van de openbare ruimte in Nederland wordt door veel mensen met een functiebeperking uitgevoerd.
Vrijwilligerswerk is er in vele soorten en maten. Vrijwilligerswerk is volgens een op dit moment algemeen aanvaarde definitie werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald ten behoeve van anderen (andere mensen, een organisatie en/of de samenleving) wordt verricht⁷. Het verenigingsleven draait voor een belangrijk deel op vrijwilligers. Tekorten aan vrijwilligers vormen een serieuze bedreiging voor het voortbestaan van veel sportverenigingen. Ook in de zorg zijn veel vrijwilligers actief. In ziekenhuizen en verzorgingstehuizen zijn vrijwilligers actief in het verlenen van arbeidsintensieve diensten waarvoor de samenleving geen beroepskrachten voor wil inzetten.
Een ander voorbeeld van het realiseren van maatschappelijke baten is de mantelzorg. Door de inzet van mantelzorgers wordt de druk op de collectieve zorgvoorzieningen verminderd. Door mantelzorgers te ondersteunen kunnen de kosten van de zorg voor gemeenten, zorginstellingen en het Rijk worden teruggedrongen. Aandachtspunt blijft de belastbaarheid van mantelzorgers. Mantelzorg kan veel voldoening geven, maar voor de mantelzorgers kan de belasting fors zijn (zeker bij langdurige en intensieve mantelzorg). Dit kan gepaard gaan met maatschappelijk isolement.
Overwogen kan worden om vrijwilligers in te zetten om de mantelzorg(er) te ondersteunen. Door het werk van mantelzorgers gedeeltelijk over te laten nemen door vrijwilligers, kunnen mantelzorgers worden ontlast. Zij kunnen de vrijkomende tijd benutten om zich bijvoorbeeld door scholing voor te bereiden op de periode na de mantelzorg.
Het beschikken over een sociaal netwerk maakt dat mensen minder vaak een beroep doen op collectieve voorzieningen. Dit heeft met name te maken met het feit dat mensen sociale steun aan hun persoonlijke netwerk ontnemen. Alleen al de potentiële ondersteunende functie van persoonlijke relaties werkt positief uit voor het welbevinden en de gezondheid⁸. Dit vermindert weer de druk op de collectieve voorzieningen, zoals de zorg.
- *Het economisch potentieel wordt optimaal benut*
Hoewel de recessie om zich heen grijpt is de verwachting dat we in de toekomst iedereen die betaald kan werken ook mobiliseren richting de arbeidsmarkt. Ook op dit moment zijn er vacatures in de zorg die moeilijk te vervullen zijn. Het is dus voor nu en in de nabije toekomst noodzakelijk het economisch potentieel van mensen optimaal te benutten. Dit heeft een maatschappelijk belang (bijvoorbeeld het kunnen bieden van adequate zorg), maar ook een individueel belang (het kunnen voorzien in het eigen onderhoud).
- *De kloof tussen burger en overheid wordt gedicht*
Door burgers actief te betrekken bij de besluiten die de overheid neemt, wordt de kloof tussen burger en overheid verkleint. In veel gemeenten worden specifieke doelgroepen op het gemeentelijk beleid betrokken via cliëntenparticipatie (bijvoorbeeld in de Wmo, Wwb, Wsw, etc.). Ook zijn er veel voorbeelden van gemeenten die burgers actief betrekken bij de plannen in de eigen buurt of plaats. Zo zijn in veel gemeenten burgerpanels ingericht waarbij burgers meepraten over het gemeentelijk beleid.

⁶ Investeren in veiligheid: de opbrengsten, G. Marlet (2006)

⁷ Ouderen en Maatschappelijke Inzet, RMO 2004 blz. 17.

⁸ The role of social networks in health, illness, disease and healing, BA Pescosolido, JA Levy (2002)